

und zu wenig auf die Gleichberechtigung der Niederländer im germanischen und europäischen Raum Gewicht gelegt haben sollte.'

Voor die 'Entscheidung' zou men komen te staan zodra Duitsland de oorlog gewonnen had. Welnu, Seyss-Inquart twijfelde er niet aan dat 'der überwiegende Teil des niederländischen Volkes' zich dan in de Duitse suprematie zou schikken, 'zumindest in der Weise dass keine Abwehrhandlungen z.B. Streiks, passive Resistenz usw. erfolgen werden.'

In zekere zin hielden die woorden van de kant van Seyss-Inquart de erkenning in dat zijn opdracht mislukt was. Deze was immers geweest, Nederland zo te manipuleren dat 'der überwiegende Teil des niederländischen Volkes' bereid zou zijn, uit eigen overtuiging het nationaal-socialisme en de Nieuwe Orde te aanvaarden; nu durfde de Reichskommissar niet verder te gaan dan te voorspellen dat dat 'überwiegende Teil' zich in een in nationaal-socialistische zin herordend Europa niet zou verzetten.

★

Bij het gesprek dat Seyss-Inquart op 25 september met Hitler voerde, waren Himmler noch Rauter aanwezig; Himmler ontving er wel een uitgebreid (en niet bewaardgebleven) verslag van. Voor dat verslag zorgde de *Chef der Reichskanzlei*, Lammers, een dorre registrator, die vermoedelijk zelf geen woord gezegd heeft. Als gespreksdeelnemers dienen wij echter wel twee andere aanwezigen te beschouwen: Bormann en *Generalkommissar* Schmidt; deze laatste was de enige van de vier *Generalkommissare* die door Seyss-Inquart mee naar Berlijn genomen was. Terecht ook. Want indien men de koers die Seyss-Inquart schriftelijk min of meer bepleit had en die hij mondeling zou verduidelijken, als een pro-NSB-koers wil aanduiden, dan is er reden om aan te nemen dat die koers hem vooral door Schmidt aangeraden was.

In het lange gesprek¹ passeerden alle aspecten van de situatie in bezet gebied de revue. Het door Seyss-Inquart inmiddels uitgevaardigde verbod der politieke partijen en de gelijkschakeling van de confessionele vakcentrales

¹ Nadat Seyss-Inquart op 27 september weer in Den Haag aangekomen was, gaf hij zijn naaste medewerkers enkele dagen later een overzicht van het besprokene. Daarvan is het verslag bewaardgebleven dat Bene op 1 oktober aan het *Auswärtige Amt* deed toekomen. (FO/SD, 84449-55). Een enkele nadere bijzonderheid in Seyss-Inquarts brief aan Himmler van 29 mei 1943 (Doc I-1564, a-15).